

Natur | 1

Strandsuccession

UPPDRAG / FAKTATEXT / NIVÅ 2

Natur | 1

Strandsuccession

När marken först kommer upp ur havet kan bara vissa växter klara sig.
Kan du namnen på några av dem? FOTO: Seppo Lammi

1.

Fundera över de här frågorna. Ni kan fundera själva eller diskutera med varandra, men ni måste inte kunna svaren. Ni har ungefär 5 minuter på er.

- Hur ser marken ut när den kommer upp ur havet?
- Tror du att marken ser olika ut på olika ställen i världsarvet?
Eller är det likadant överallt?
- Vilka växter tror du kan börja växa på den nya marken allra först?

2.

Läs texten om strandsuccession.

Använd bilderna, er själva eller material ni hittar i naturen för att visa hur strandsuccession ser ut. Ni har ungefär 15 minuter på er.

3.

Presentera strandsuccession för de andra och berätta om vilka växter som finns där.

I presentationen, svara på följande frågor:

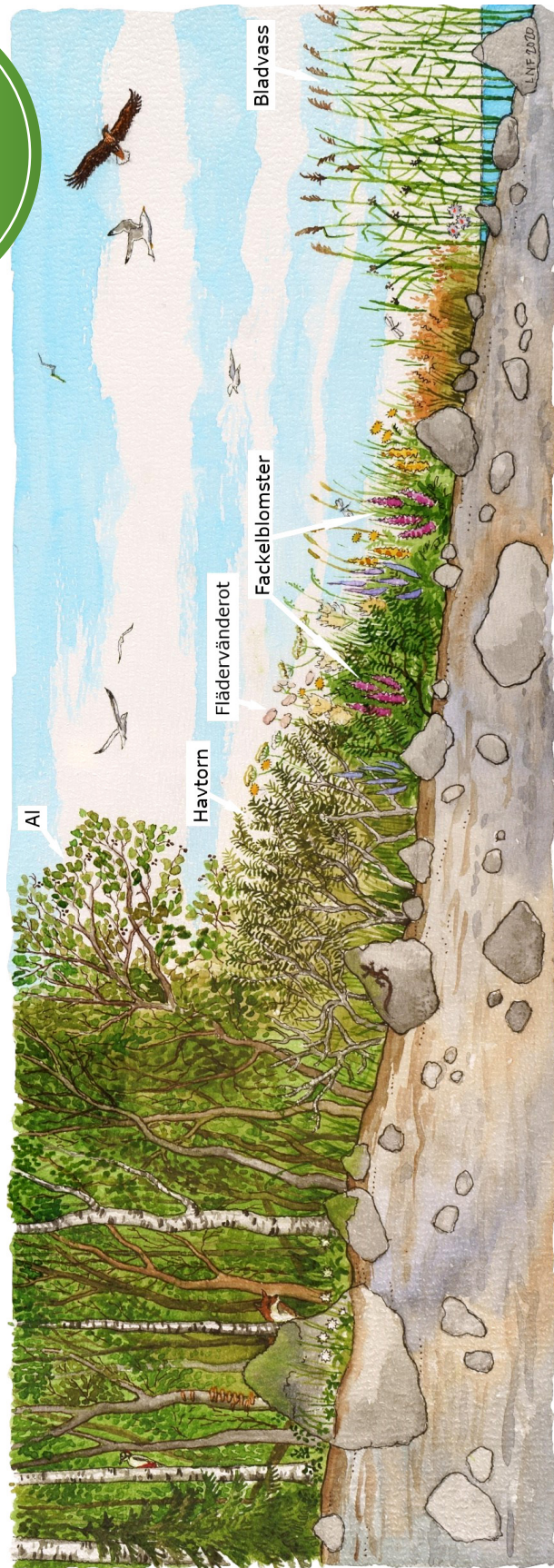
- Varför är det svårt för växter att överleva på stränder?
- Vilka växter är vanliga att se på stränderna i Höga Kusten och Kvarkens skärgård?
- Vad betyder ordet strandsuccession?

Strandsuccession

Landhöjningen gör så att nytt land hela tiden kommer upp ur havet, både i Höga Kusten och i Kvarkens skärgård. De nya stränderna är speciella eftersom det inte finns någon näring i sanden och gruset. Vid storm slår vågorna upp på land och gör stränderna salta. På vintern kan isen bryta av växterna så att de dör. Eftersom det inte finns någon skugga kan växterna lätt bli brända av solen. Därför är det bara vissa växter som klarar av att växa på stränderna i världsarvet.

LANDHÖJNING

uppstår där det funnits inlandsis. Isens tyngd tryckte ner jordskorpan, som nu långsamt höjer sig igen.

Många växter har svårt att överleva på stränder. De första växterna måste klara väldigt tuffa förhållanden. När landet höjer sig kan andra, mindre tåliga växter ta över och till slut har den gamla stranden blivit en skog.

ILLUSTRATION:
Liselott Nyström Forsén

De första växterna som kan klara sig på stranden är särskilt tåliga. De klarar av att växa i det salta vattnet och de är ofta ganska mjuka, så att isen inte kan bryta av dem. De tål också mycket solljus utan att bli brända. Dessutom kan de ta näring ur luften när det inte finns någon näring i marken. Några av de första växterna som kan växa på stranden är strandvial, havtorn och alträd.

Efter att de första växterna har fått fäste blir det lättare för andra växter att klara sig. När plantor vissnar på hösten hamnar deras näring i marken. Efter ett tag blir plantorna till jord där nya växter kan slå rot. Samtidigt fortsätter marken hela tiden att höja sig, så att den gamla stranden flyttas längre och längre bort från vattenbrynet. Då kan andra, mindre tåliga växter, också börja växa där. När det har gått tillräckligt lång tid sedan stranden kom upp ur havet, har de enstaka tåliga växterna bytts ut mot en granskog. Den här processen, när växterna på en strand byts ut mot andra, kallas för **strandsuccession**.

SUCCESSION

betyder att någonting händer i en speciell ordning. Det kan vara att vissa arter av växter kommer efter varandra på en plats, eller att en titel går i arv i en familj. Ordet uttalas suck-se-sjon.

Gultåtel är ett gyllengult gräs som växer precis i vattenbrynet. Den växer i täta tuvor. FOTO: Gunvor Norrgrann

Bladvassen växer i vattenbrynet och blir hög och tät. Egentligen är den faktiskt ett jättestort gräs! FOTO: Jean Esselström

Havtorn tål att få lite saltvatten på sig, men den dör snart om det blir för skuggigt. Därför trivs den på soliga stränder. FOTO: Oskar Norrgrann

Strandvial har bakterier på rötterna som fångar näring ur luften. Därför kan den växa på stränderna. FOTO: Johan Uebel